

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

11

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה נג

קצה

נג (א) מי האמין לשמועתינו וירוע יזרה על-מי בגלחה :
 (ב) ויעל כיונק לפניו וכשרש מארץ ציה לא-תאר לו ולא הדר
 ונראהו ולא מראה ונחמרהו : (ג) נכזה וחדל אישים איש
 מבאבות וירוע חלי וכמסתר פנים ממנו נכזה ולא השבנהו :
 (ד) אכן חלינו הוא נשא ומכאבינו סכלם ואנחנו השבנהו בגוע
 מכה אלהים ומענה : (ה) והוא מחלל מפשעינו מדפא מעונותינו

מוסר

ר ש י

נג (א) מי האמין לשמועתינו . כן יאמרו (האומות) איש לרעהו חילו
 היינו שומעים מפי אחרים מה שאנו רואין אין להאמין : וירוע ה' . כזאת
 הגדולה וסוד על מי נגלתה עד הנה : (ב) ויעל כיונק לפניו . העם הזה
 לפניו באלו הגדולה הזאת עם שפל הים מאד ועלם מחיליו כיונק מיונקת האילנות :
 וכשרש . עלם מארץ ציה : לא תאר . הים לו מתחלה ולא הדר : ולא מראה
 ונחמרהו . וכשראינוהו מתחלה באין מראה היאך נחמדו . ונחמדו תמוה
 הוא : (ג) נכזה וחדל אישים . הים כן דרך הנביא הזה מזכיר כל ישראל כאיש
 אחד אל תירא עבדי יעקב ועתה שמוע עבדי יעקב ואף כאן הנה ישכיל עבדי צבית
 יעקב אמר וישכיל לשון הגלחה הוא כמו ויהי דור לכל דרכו ושכיל . וכמסתיר
 פנים ממנו . מרוב צנתם ושפלתם היו כמסתירי פנים ממנו חבושי פנים בטמון
 כדי שלא נראה אותם . כאדם מנוגע שמסתיר פניו וירא מהניט : (ד) אכן
 חלינו הוא נשא . אכן לשון אכל בכל מקום אכל עתה אנו רואים שלא מחמת שפלתן
 בא לו לא מיוסר הים ציסורין להיות כל האומות מתכפרת בייסוריהן של ישרא .
 חלי שהיה ראוי לבא עלינו הוא נשאן . ואנחנו חשבנוהו . אנו היינו סבורים שהוא
 שנאוי למקום והוא לא היה כן אלא מחולל היה מפשעינו ומדוכא מעונינו :
 (ה) מוסר שלומינו עליו . באו עליו יסורי השלום שהיה לנו שהוא היה מיוסר
 להיות שלום לכל העולם : (ו) כלנו כנאן תעינו . עתה נגלה כי קנת האומות

תעו

ב א ו ר

באר , ועיקר המלה מלשון חלל בדברי רז"ל (העלונג) , כי פצע הוא פתיחה חלולה בנזק
 האדם , ומזה מחלות עפר (למעלה מזה ב') , שהם מערות . מוסר שלומנו וגו' . ידוע
 כי כל זמן שישראל בצער הגלות , יהיה שלום לגוים , הלא תראה כתוב על עת הישועה (דניאל
 י"ב א') והיתה עת צרה , ועוד כתוב (זכריהו א' י"א י"ב) , כאשר השיבו המלאכים , כי
 כל הארץ יושבת ואיטקט , וענה המלאך , עד מתי אתה לא תרחם את ירושלים , העם , כי
 כל זמן שיש לגוים השקט , לא תרחם ירושלים . (ראב"ע) . (ו) כלנו כנאן תעינו וכו' .
 באחרונה יכירו האמת , והנה הוא דבק עם נגוע ומוכה אלהים (פסיק ד') , וכמוהו (ירמיהו
 ט"ז י"ט) אך שקר נחלו אבותינו . (הכ"ל) . וה' וגו' . ואין קדם ה' הוא רשוא , למשכך חובי
 כולנו כדלילה . (הכשד') . ועל פיו תרגמתי אשכנזית . הפגיע . ענין העתר וריבוי , כמו

ישעיה נג

מוֹכֵר שְׁלוֹמֹנוּ עָלָיו וּבְחִבְרָתוֹ נִרְפָּא-לָנוּ : (ו) כְּלָנוּ כִּצְאֵן הַפְּעִינִי
אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנֵינוּ וַיְהִי הַפְּגִיעַ בּוֹ אֶת-עֵינַי כְּלָנוּ : (ז) נִגַּשׁ וְהוּא
נִעְנָה וְלֹא יִפְתַּח-פִּי בַשָּׁה לְטַבַּח יוֹכֵר קִמְץ בּוֹק וּבְכִרְחַל לְפָנֵי
גְזוּיָה נְאֻלְמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּי : (ח) מַעְצָר וּמְשַׁפֵּט רִקָּה קִמְץ בּוֹק
וְאֶת-דֹּרוֹ מִי יִשׁוּחָה כִּי נִגְזַר מֵאֲרִיז חַיִּים מִפִּשְׁעֵי עַמִּי נִגַּע לָמוֹ :
(ט) וַיִּתֵּן אֶת-רָשָׁעִים קִבְרוֹ וְאֶת-עֹשֵׂי רַע בְּמִתְוֵי עַל לֹא-חָמַס עֲשָׂה
וְלֹא מִרְמָה בְּפִי : (י) וַיְהִי הַפֶּן דְּכָאוּ הַחֲלִי אִם-תִּשִׁים אֲשָׁם
נפשו

ר ש "

העו : הפגיע צו * נעתר על ידו ונתרצה על עון כולנו שלא החרז עולמו * הפגיע
השפיה"ר בלע"ז (ר"ל ע"ס פריע"ר Est prier. בל"א חזט ערבעטן) * לשון
החנה : (ז) נגש והוא נענה * נגש הגה בנוגשים ודוחקים : והוא נענה *
באונחות דברים / שורפדלריץ בלע"ז : Sur parlerie. בל"א געשוועק
גפלויד"ר וכן ראשית ל"ז ב"ד"ה דבתם) : לא יפתח פיו * סבל היה ושחק כמו
השה אשר לטבח יוכל וכרחל אשר לפני גזויה נאלמה * ולא יפתח פיו מוסב על
זה לטבח יוכל : (ח) מעצר וממשפט לוקח * הנביא מנשר וחומר כי זאת
יאמרו האומות באחרית הימים * כשיראה כשנלקח מן העוור שהיה עוור צדק
וממשפט היסורין שסבל עד עתה : ואת דורו * שנים שעברו עליו : מי ישוחח *
את התלחות אשר מצאו : כי נגזר * היה מתחילה וגולה מדרך חיים הוא ושרא
אשר מופשע עמו נח הגע הזה לנדיקים שבהם : (ט) ויתן את רשעים קברו *
מוסר את עצמו להקבר ככל אשר יגזרו עליו רשעי האומות שהיו קונסין עליהם
הריגה וקבורת חמורים בנשי הכלבים * את רשעים * לדעת הרשעים נתרצה
לקבור ולא יכפור באלהים חיים : ואת עשיר בנותיו ולדעת המושל מסר עצמו
בכל מיני מות שגזר עליו על לא רצה לקבל עליו לעשות רעה ולחמום חום ככל אשר
היה גר בנייהם * ולא מרמה בפיו לקבל עליו עבודת כוכבים ומזלות : (י) וס'
חפן דכאו החלי * הקב"ה חפן לדכאו ולהחזירו למוטב לפיכך החלה אחוה :
חס תשים אשם נפשו וגו' חמר הקב"ה חרחה חס תהא נפשו לותנת ומסרה
בקדושתה להשיבה לי אשם על כל מעל אגמול לו גמולו וירא' זרע וגו' * אשם זה לשון
כופר שנותן חס למוי שחטא לו חמינד"א בלע"ז Amende. בל"א געלל
שטראפע

מכלל יופי

האפגיע שולח להם הרע ופיהם עון עונש העון כמו כי לא שלם עין האמורי עד הנה :
(ז) נגש * עכין לחץ * ועכינו במתן כמו נגש את הכסף לא יגוש את רעהו : נאלמה
מלעיל, והוא כפעל עבר (ח) מעצר, מקום שהיה עוור שסורמו בו על הגלות : וממשפט
השבי

תרגום אשכנזי

קצו

הער , יעדער ווענדעטע זיך זיינעס וועגס ; אבער דער עוויגע פֿערוועהנטע דורך
 איהן האונדער אללער זיגערן . (ו) ער וואָרד געדריקט , געפייניגעט —
 ער עפֿענטע דען מונד ניכט — וויא לאַם צור שלאַכטבאַנק געשלעפּט , וויא
 שאַאָף פֿאַר דען שעדערן פֿערשטוממעט — ער עפֿענטע דען מונד ניכט .
 (ח) דאָך — ער וואָרד דעם געפֿענגניס , דעם ליידען ענטצאָגען ; ווער
 שפּריכט זיינעס לעכענס שיקאַל אויס ? — פֿירוואָהר ! ער וואָרד דעם לאַנד'
 דער לעבענדען ענטריסען , דער נאַציאָנען פֿערגעהען שלוג וואונדען איהם .
 (ט) ער לים פֿאַן בעזעוויכטען זיך בעגראַכען , עמפֿינג דען טאָר אַזויס דער
 האַנד דער מעכטיגען — אונד ער איכטע דאָך קיינע געוואַלטהעטיגקייט ,
 קיין טרוג וואָר אין זיינעס מונדע . (י) אַבער דער עוויגע וואַללסע זיינע צער־
 קנירשונג , זיין ליידען ! " גיבט ער צום שולדאָפֿער זיך הין , זאָ ויהט ער
 נאַכ־

ב א ו ר

שכתבתי ז'ל, וראה בספר שפת אמת, ארש פנע. ולמפרשים דרך אחר. (ז) נגש
 בסי' שאל, לחזקודחוק, כמו לא יגוש את רעהו (דברים ט"ו), ודומיו. ועיין במסורה
 והוא. ראה למעלה מזה (פסוק ד'). נענה וכו'. אין צורך לפרש זה, כי כל יהודי כן
 הוא בגלות, כי בשעה שיבנה, לא יפתח פיו לדבר, אף כי הוא הנדיק שבהם, שלא יתעסק
 בעולמו, כי אם בעבודת האם, ולא יכיר שר או גדול, שיעמוד לו בפרץ, בקום עליו אדם.
 (ף עזרא). וברחל וגו'. דמה אותו לרחל, ולא לכנע, לחולשתה יותר, כי בכל המינין
 הנקנה חלושה מהזכר, כן ישראל בגלות, הם חלואים מאד. (רד"ק). ולא יפתח פיו
 טעם הכפל ראה במנזח הספר. (ח) מעוצר וכו'. מעוצר הגלות, שהיה נעצר אס, ומן
 משפט השבי, שהיו עושים בו שפטים, לזקק, ונפדה מכל זה (הג"ל). ואח דורו וגו'.
 מי מלל וספר את קירות ישראל כדור הגאולה, שיעלו למעלה בתפארת ותהלה? ישוחח.
 ענין דיבור, כמו (איוב י"ב) או שיש לארץ ותווד, ודומיו. כי הוא פה לאמת, כמו
 (מלכים ב' כ"ג) כי לא נעשה כמסח הזה, ודומים לו. וכן תרגומתי אשכנזית. נגזר וכו'.
 והוא כבר היה כמו נגזר מארץ חיים. (ף עזרא). מפשע וגו'. נעבור קטאת הגוים ורשעתם,
 בלו ננעים וברות על ישראל. עמי. ריבוי בלא מ"ס, כמו (מ"ב ט"ו) ואת הכרי, ודומיו.
 (ט) ויחן וכו'. ישראל מסרו עצמם בגלות, להקנר מרשעי הגוים, והומתו מיד מושלי
 העמים, והם לא פשעו ולא חטאו, ולא רימו בפיהם ובלשונם. כן ביאר דש"י ז"ל את
 המקרא הזה, וכן תרגומתי בל"א. את. יין, כמו (שמות ט"ב) כלאתי את העיר,
 והדומים לו. עשיר. הטעם, הגוים, שהם עשירים כנגד ישראל. (ף עזרא). וכעין זה
 מתורגם אשכנזית. בנתיו. ריבוי מן מות, כמו (ישוקאל כ"ח י"ד) מותי ערלים
 תמות, והדומים. (י) וה' וגו'. אין אנו רואים במכאוביו ובנדרותיו בגלות,
 אלא חפץ האל, כי הוא היה מחזיק בתורתו, שהיא תורת אמת, והיה מוסר עצמו עליה,
 אם כן אין אנו רואים במכאוביו טעם, אלא היה חפץ האל כך, לדכאו ולהחליאו. (מדברי
 ד"ק). אם וכו'. דברי האלהים, עד סוף הפרשה. ושיעור המקרא הזה, כי אמר האל
 הטוב, שאם יסבלו ישראל את עון העמים, ויתרבו להיות כיסוד בעד חטאיהם הרבים, אזי
 ירבו חטאיהם בעש הארץ, לעת הגאולה, יאריכו ימים על אדמת הקודש, ויגליתו לעשות
 כרען נדאם. יראה זרע. עתה יראה זרע רב, כמו שאמר זכריה הנביא עליהם (שם י"ד)
 ורבו כמו רבו, ואמר (שם פסוק י"ד) ואל ארץ גלעד ולבנתן אניאם ולא ימנא להם,
 ואמר ישוקאל (ל"ו ל"ז) ארנה אותם ככאן אדם. (רד"ק). יארדק ימים. כמו שאמר
 בספר הזה (ס"ה כ"ב) כימי העץ ימי עמי, ואמר זכריה הנביא (ס"ד') ואיש משענתו

תרגום אישכנזי

נאכקאממענשאפט, לעבעט לאנגע, פאללפיהרעט גליקליך דעס עוויגען וויללען.
 (יא) פיל ליטט ווינע זעלע, דרום ערבליקעט ער איבערפלוס; דורך-ער.
 קענטנים פיהרט מיין גערעכטער קנעכט דיא מינגע צור טוגענד און, דולדעט
 איהרע פערגעהונגען. (יב) פירוואהר! איך פערלייה' אונטער גראסען איהם
 אנטהייל, מיט מעכטיגען טהיילט ער בייטע; ווייל ער דעס טאדע זיך פריין
 גאב, אונטער איבעלטהעמער געזעהלעט ווארד — דא ער דאך דער מעגע
 זינדען טרוג, פיר פערברעכער זיך פערווענדעטע.

בד (א) פראהלאקקע, אונפרוכטבארע, דיא דוא פיא געבאָהרען! בדיך
 אין יוכעללירער אויס, אונד יוכצע, דיא דוא מוטטערוועהן ניא געפיהלט!
 דיא קינדער דער פערלאסנען איבערטרעפצען איינסט דער פערמעהלטען קינדער,
 שפריכט דער עוויגע: (ב) ערוויטרע דיינעס זעלטעס רוים, שפאנגע זיא
 אויס, דיינער וואהנונג טעפפיקע! אונטערלאסע ניכטס, פערלענגרע דיא ווילע
 בעפע.

ב א ו ר

צידו מרוב ימים. (הנ"ל). והנה ידבר על הדור, שיסונו לדת השם, בנעת קן באת
 המשיח. (ן' עזרא). וחפץ ונו'. ועבדי אורייתא דה' ברעותיה יבלתון. (הכסדי).
 ה' נא שם תחת כינוי, ורבים כעוהו. וראה למעלה מזה (ג' יו'). (יא) מעמל וכו'.
 מעמל נפשו, שסכל בגלות, יהיה לו גמול, שיראה ישבע, כלומר, יראה טוב, שיסנענו.
 בדעתו ונו'. עבדי הוא ישראל, כמו שאמרנו בתחלת הפרשה, ופירוש בדעתו, כמו שכתוב
 (למעלה מזה י"א ט') כי מלאה הארץ דעה את ה', וכמו (ירמיהו ל"ח ל"ד) כי כלם ידעו
 אותי, והנה עבדי ישראל, שהיה נדיק ויודע ה', ינדיק בדעתו גויים רבים, כמו שכתוב
 (למעלה ג' ג') והלבו עמוס רבים ונו'. ועונותם הוא יסבול. הוא נבדקתו יסבול עונות
 הגויים, כי נבדקתו יהיה שלום וטוב בעולם, אפילו לגויים. (רד"ק). (יב) לכן אחלק וכו'.
 לכן חתן לישראל חלקנו ואלל מגינס רבים. (מדברי נ' עזרא). תחת ונו'. גמול שסמר עמנו
 למיתה, ביד הגויים בגלות, יהיה לו כל הכבוד הזה, ויהיה ממונס תחת נומנו, שלקחו,
 וכפסם תחת נפשו. (מדברי רד"ק). הערה למות נפשו. חלק דמסר למותא נפשיה.
 (הכסדי). ועיקר הוראת מלת הערה במקום הזה הוא ענין גילגו, והטעם, שישראל גילגו
 ומסרו את עצמם לקראת המות, מבלי התבססו והסתר מוטו. ראה בספר שפת אמת,
 שד"ס ערה, ובביאור החכם ר' וואל ברי"ל ז"ל לשיטת דגוריה (פסוק י"ח). ואת פושעים
 וכו'. פושעים, שפגעו נאם, כן הוי ישראל נחשבים. (ן' עזרא). והוא ונו'. כי נענו
 פערס היה שלום לכל הגויים, והטעם, שהיו ראויים הם לשאתו, היה ישראל נוסחו. (הנ"ל).
 ולפושעים יפגיע. נעבור הפושעים יפגע נאם, כעסם ודרשו את שלום העיר (ירמיהו
 כ"ט ז'). והנה פירוש ולפושעים ולגויים. (הנ"ל).

בד (א) רני וכו' שני, ירושלים, דהות כאתא עקרה, דלא ילידת, בועי תושבתא,
 דוני, דהות כאתא, דלא עדיאת. (הכסדי). עקרה. כנסת ישראל, עקרה לא
 ילדה, והטעם, שמעט מהפרי ישראל. (ן' עזרא). לא חלה. מענין טיל כיולדה (תהלות
 מ"ח). כי רבים ונו'. ארו סניאין יכון בני ירושלים נדיתא, מנני כרכא יתיבתא. (הכסדי).
 מבני בעולה. כלומר, כאשר, שושנת עם בעלה ובניה, והפכה האלמנה והשכולה, שהיא
 שומיה, והיא ירושלים, שהיא אלמנה. (מדברי רד"ק). (ב) הרחיבו וכו'. דרך מל,
 שהרחיבו נאכה, כדי שתביל רוב הבנים, שקלד. (המגדל בהפטר ת). יטו. טועל
 עווד, כאשר מנחם פעליס רבים, שהם פעם יונאים ופעם עומדים, והפכס המתרגם בל"א
 תרגם כפי הענין. אל החשובי. אל תעני דבר, מהרחיב ומהגדיל משכנותיך.
 האריכו

נִפְשׁוּ יִרְאֵה זֶרַע יֵאָרִיךְ יָמִים וְחַפְזֵי יְהוָה בִּירוֹ יִצְלַח : (יא) מַעֲמֵל
נִפְשׁוּ יִרְאֵה יִשְׁבַּע קִמְצָה בִּזְרֵיךְ בְּדַעְתְּךָ יִצְדִּיק צְדִיק עֲבָדֵי לַרְבִּים
וְעוֹנֹתָם הוּא יִסְבֵּל : (יב) לִכְן אֶחְלַקְלֹ בְּרַבִּים וְאֶת־עֲצוּמִים יֶחֱלַק
שָׁלַל תַּחַת אֲשֶׁר הָעֵרָה לְמוֹת נִפְשׁוּ וְאֶת־פְּשָׁעִים לְמַנְהָ וְהוּא חֲטָא־
רַבִּים נִשָּׂא וְלִפְשָׁעִים יִפְגִּיעַ :

נד (א) רְנִי עֵקֶרָה לֹא יִלְדָה פִּצְחוֹ רִבְרָה וְצִחְלֵי לֹא־חֲלָה כִּי־
רַבִּים בְּנֵי־שׁוֹמְמָה כִּבְנֵי בְעוּלָה אָמַר יְהוָה : (ב) הִרְחִיבֵי מְקוֹם
אֶהְלֵךְ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנֹתַי יִטּוּ וְ־תִחַשְׁבֵי הָאָרֶזִי מִיִּתְרֵיךְ וַיִּתְדַמְּךָ

חזקי

ר ש י

שטראפע) כענין שנאמר בפלשתים חל השיבו אותו ריקס כי השז השיבו לו
חשם : (יא) מעמל נפשו • היה אוכל ושבע ולא היה גזול וחומס : בדעתו יצדיק
צדיק • היה שופט עבדי משפט חמת לכל הבאים דרין לפניו : ועונותם היה סובל
כדרך כל הצדיקים שנאמר חסה ובניך השאו את עון המקדש : (יב) לכן • על
עשותו זאת החלק לו נחלה וגורל ברבים עם האבות הראשונים : הערה למות
נפשו לשון ותער כרה : ואת פשעים נמנה • סבל יסודין כאלו חטא ופשע והוא
שגביל אחרים נשא חטא הרבים : ולפשעים יפגיע • על ידי יסודיו שהבאתי
על ידו טובה לעולם :

נד (א) רְנִי עֵקֶרָה • ירושלם חסר היתה כלא ילדה : לא חלה לשון לידה
הוא שהיולדת על ידי חיל והצלים יולדת : מבני בעולה • זה אדום :
(ב) יטו למרחוק : מיתרך • הם הצלים דקים התלויים בשולי אוהלים וקשורים

ביתדות

צובלל יופי

הזני שהיו עושי' צו שפטים לוקח ונפדה מכל זה : ואת דורו מי יסוח , מי היה מדבר שיהי' דורו
כל כך בגדולה וכמוהו מי מלל לאברהם : ישוחח , דבור וכן במעשה ידך אסוחח והם מבנין
המרוכז מנסי העי' : מפשע עמי , כל עם ועם יאמר כן כי מפשעו היה בא להם הנגע-לא
מפשע עמים : ואת עשיר , פירש רבי יונה כמו רשע ואין ככון להוציאם מענין עושר ופירושו
לפי שאמ' ויתן את רשעים קברו כלומ' שמת קודם זמנו שיהרגוהו על לא חמם בכפיו כמו הרשעים
שמתם קודם זמנם כמו שאמר הנביא אנשי דמים ומרמה לא יחטו ימיהם שהורגים אותם על
רשעם וכן ואת עשיר צמותו כמו העשיר שהורגים אותו על עשרו , ובפירושו וטעם ויתן את
רשעים קברו שהוא היה מוסר עצמו למיתה על קדושת השם כי אם היה כופר בתורתו ומסור
למיתתם היו פוטרים אותו וטעם ואת עשיר צמותו כי גם העשיר הורגים אותו בעבור עשרו ולא
בעבור רשע שהיה בו : במותיו , שם קבץ מות צנוח הו' וטעם הקבץ ממות שפעמים ימיתו
האלם בדקירות רבות או ביסורים קשים ובזעת השמים מהם נשרפים ויש מהם נהרגים ויש
מהם נסקלים והכל מופרים עצמם על יסוד השם : (י) החלי , נקרא כנעלי האל"ף ונכפלה
האל"ף